



สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เฉพาะคือเพื่อศึกษาถึงผลการจัดแสดงหนังสือที่มีต่อการใช้หนังสือของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดลองจัดแสดงหนังสือในห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร ๓ แห่ง ซึ่งลุ่มเป็นตัวแทนของห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนลุมพินี ห้องสมุดประชาชนปทุมวัน และห้องสมุดประชาชนบางเขน จากนั้นจึงคัดเลือกหนังสือเพื่อการทดลอง ๖๐ ชื่อเรื่อง ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็นสารคดี ๓๐ ชื่อเรื่อง และนวนิยาย ๓๐ ชื่อเรื่อง และได้้นำรายชื่อหนังสือเหล่านั้นไปตรวจสอบกับบัตรรายการในตู้บัตรรายการ ชั้นหนังสือและบัตรยืมของห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ แห่ง ว่ามีหนังสือครบตามรายชื่อที่คัดเลือกหรือไม่ และมีที่ฉบับ จากนั้นจึงได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ บัตรบันทึกการยืม และบัตรบันทึกการหยิบมาใช้ในห้องสมุด และสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับ สถานภาพ และความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดแสดงหนังสือของผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ แห่ง ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงการทดลองออกเป็น ๒ ช่วงคือ ช่วงที่ ๑ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๒๔ ถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๔ และช่วงที่ ๒ ตั้งแต่วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ถึงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๒๔ ในช่วงที่ ๑ ผู้วิจัยจัดหนังสือคัดเลือกขึ้นชั้นปกติดตามหมวดหมู่ของหนังสือเหล่านั้น หลังจากได้ติดเทปสีที่มุมหนังสือด้านหนึ่ง และใส่บัตรบันทึกการยืม และบัตรบันทึกการหยิบมาใช้ในห้องสมุด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดแต่ละแห่งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการยืม และการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด ส่วนในช่วงที่ ๒ ผู้วิจัยได้นำหนังสือคัดเลือกดังกล่าวมาจัดแสดงในชั้นจัดแสดง ในการจัดแสดงนี้ไม่มีการตกแต่งประดับประดา แต่มีเพียงโปสเตอร์ติดไว้ ซึ่งมีข้อความว่า "หนังสือดีที่ท่านไม่ควรพลาด" "นวนิยาย" "สารคดี" เท่านั้น ตลอดช่วงที่ ๒ นี้ นอกจากจะเก็บข้อมูล

เกี่ยวกับการยืมและการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดเหมือนช่วงที่ ๑ แล้ว ยังเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งแจกแก่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกด้วย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อือจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ มาเปรียบเทียบกัน โดยการทดสอบสัดส่วนของผู้ใช้ห้องสมุดที่ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และจำนวนครั้งที่โดยเฉลี่ยต่อวันที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ได้วิเคราะห์โดยนำมาหาค่าร้อยละของผู้ยืมหนังสือจำแนกตามลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญ ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

จากการเปรียบเทียบสัดส่วนของผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่สำหรับการเปรียบเทียบจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยต่อวันที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดพบว่าจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยต่อวันที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกประเภทสารคดี และทั้งสองประเภทรวมกันมาใช้ในห้องสมุด ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ แต่สำหรับหนังสือคัดเลือกประเภทนวนิยาย ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุด พบว่าจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ แต่สำหรับสัดส่วนของหนังสือคัดเลือกที่ยืมในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ ทั้งประเภทนวนิยาย สารคดี และทั้งสองประเภทรวมกัน ไม่มีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับ การเปรียบเทียบจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยต่อวันที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ ทั้งประเภทนวนิยาย สารคดี และทั้งสองประเภทรวมกัน ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ ไม่แตกต่างกัน ส่วนห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก ในการเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก และสัดส่วนจำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ ไม่แตกต่างกันทั้งประเภทนวนิยาย และสารคดี เช่นเดียวกับ การเปรียบเทียบจำนวนครั้ง โดยเฉลี่ยต่อวันที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกทั้งประเภทนวนิยายและสารคดีมาใช้

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามของผู้ยืมหนังสือคัดเลือก ทั้งนี้เพื่อศึกษาตัวแปรของผู้ยืมหนังสือ เพื่อใช้ประกอบผลการวิจัยข้อมูลจากห้องสมุดโดยตรง พบว่า ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง และห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นหญิง ในขณะที่ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่มีผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นชายและหญิงจำนวนเท่ากัน สำหรับอายุของผู้ยืมหนังสือคัดเลือกในห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาด ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๕ ปี และมีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่วนอาชีพของผู้ยืมหนังสือคัดเลือก พบว่า ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ และห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง เป็นประชาชนทั่วไป แต่ที่ห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ทั้งนี้ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของผู้ยืมหนังสือคัดเลือกของห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ เป็น ๑-๔ เดือน ขณะที่ห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง และห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก มีผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกห้องสมุด อยู่ระหว่าง ๑-๔ เดือน ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาดรวมกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ยืมหนังสือคัดเลือกเนื่องจากการจัดแสดงหนังสือ และเห็นประโยชน์ของการจัดแสดงหนังสือในระดับมาก นอกจากนั้น ยังเห็นว่า ห้องสมุดควรจัดแสดงหนังสือทั้งเล่มพร้อมทั้งมีคำอธิบายและคำวิจารณ์ ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนขนาดกลางและขนาดเล็กเห็นว่าห้องสมุดควรจัดแสดงหนังสือเดือนละครั้ง ขณะที่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่เห็นว่า ควรเป็นเดือนละ ๒ ครั้ง หรือสัปดาห์ละครั้ง ส่วนประเภทของการจัดแสดงหนังสือที่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาด ให้ความสนใจในระดับน้อย คือ การจัดแสดงหนังสือที่แต่งโดยผู้แต่งคนเดียวกัน การจัดแสดงหนังสือในสาขาวิชาเดียวกัน และการจัดแสดงหนังสือของสำนักพิมพ์ใดสำนักพิมพ์หนึ่ง สำหรับจำนวนหนังสือที่นำมาจัดแสดงแต่ละครั้ง ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาดเห็นว่าควรเป็น ๒๖-๔๐ เล่ม ในการจัดแสดงควรมีการตกแต่งบริเวณที่จัดแสดงในระดับปานกลาง และก่อนการจัดแสดงหนังสือ ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เห็นว่า ห้องสมุดควรประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้า ๑ สัปดาห์ ขณะที่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนขนาดกลางเห็นว่าควรเป็น ๒ สัปดาห์ จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นหญิงเห็นประโยชน์ของการจัดแสดง

หนังสือในระดับมากที่สุด และปานกลาง มากกว่าผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นชาย แต่จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนพอ ๆ กัน เห็นว่า การจัดแสดงหนังสือมีประโยชน์ต่อผู้ใช้ห้องสมุดในระดับมาก อย่างไรก็ตาม มีผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นหญิงเท่านั้นที่เห็นว่า การจัดแสดงหนังสือไม่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้ห้องสมุดเลย

อภิปรายผล

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ คือ การจัดแสดงหนังสือ ทำให้สถิติการยืมหนังสือสูงขึ้น ผลจากการวิจัย ไม่อาจสรุปได้แน่ชัดตามสมมุติฐานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่ยืมหนังสือคัดเลือกเพราะดูจากการจัดแสดงหนังสือ (ตามตารางที่ ๑๓) จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และจำนวนครั้งที่มีการยืมหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง และห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือคัดเลือกประเภทสารคดีมีแนวโน้มสูงขึ้น แม้จะไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในเชิงสถิติศาสตร์ (ยกเว้น จำนวนครั้งที่มีการยืมหนังสือคัดเลือกประเภทสารคดีมาใช้ในห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ และจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง ซึ่งในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕) ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๓๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๓ จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และ
 จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดประชาชน
 ขนาดใหญ่ ห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง และห้องสมุดประชาชน
 ขนาดเล็ก ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒

ขนาดของห้องสมุด		สารคดี		นวนิยาย	
		ช่วงที่ ๑	ช่วงที่ ๒	ช่วงที่ ๑	ช่วงที่ ๒
ใหญ่	จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก	๔	๔	๒๔	๑๗
	จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม	๔	๔	๒๔	๑๗
	จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด	๑	๒๒	๒๖	๔๕
กลาง	จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก	๔	๖	๒๓	๓๖
	จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม	๔	๖	๒๓	๓๖
	จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด	๔	๗	๑๒	๖
เล็ก	จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก	๑	๓	๓๓	๒๔
	จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม	๑	๓	๓๓	๒๔
	จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุด	๒	๖	๑๐	๓

สาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และ
 จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาด ในช่วงที่ ๑
 และช่วงที่ ๒ ไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในเชิงสถิติศาสตร์ อาจสรุปได้ดังนี้

๑. ในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้จัดตกแต่ง การจัดแสดงให้เป็นที่น่าสนใจมากนัก กล่าวคือ มีการติดโปสเตอร์ที่บริเวณจัดแสดงเพียง ๓ แผ่น เขียนข้อความดังนี้ "หนังสือดีที่ท่านไม่ควรพลาด" "นวนิยาย" "สารคดี" ซึ่งโดยปกติแล้วในการจัดแสดงหนังสือแต่ละครั้งควรมีการตกแต่งประดับประดาให้เป็นที่น่าสนใจของผู้คนที่ผ่านไปมา หรือผู้ใช้ห้องสมุด นั่นคือ นอกจากจะมีหนังสือจัดวางเพื่อแสดงแล้ว ควรมีวัสดุประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยให้การจัดแสดงดูมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น เช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย หุ่นจำลอง โคมบาย กระดาษพับเป็นรูปต่าง ๆ หรือของเล่น

๒. ในการจัดแสดงครั้งนี้ ไม่มีการเปิดประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้า ซึ่งการประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้า เกี่ยวกับการจัดแสดงแต่ละครั้งนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อการจัดแสดงดังที่ สเตฟาณี บอร์กเวิร์ด (Stephanie Borgwardt) ได้กล่าวไว้ดังนี้

แม้ว่าการจัดแสดงนั้น ๆ จะน่าจับใจ หรือมีแนวความคิดที่แปลกกว่าคนอื่น แต่การจัดแสดงนั้น ๆ จะเหลือคุณค่าเพียงน้อยนิด ถ้าประชาชนไม่มีโอกาสทราบว่าได้มีการจัดแสดงครั้งนั้น ๆ ขึ้น ดังนั้นเพื่อความแน่ใจว่าเราจะได้รับผลของการลงทุนเวลา ความพยายาม และเงิน ที่คุ้มค่าที่สุด จากการจัดแสดงครั้งนั้น ๆ เราควรจะแจ้งให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกห้องสมุด และผู้ที่ เป็นสมาชิกห้องสมุดทราบเกี่ยวกับการจัดแสดงแต่ละครั้ง^๑

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาด ที่เห็นว่า การเปิดประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้าก่อนการจัดแสดงหนังสือ มีความสำคัญในระดับมาก และห้องสมุดควรเปิดประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้าก่อนการจัดแสดงหนังสือ ๑ สัปดาห์

จากตารางที่ ๓๓ เมื่อพิจารณาห้องสมุดแต่ละขนาด พบว่า ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ มีจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และจำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือก ประเภทสารคดี มาใช้ในห้องสมุด ในช่วงที่ ๒ มีแนวโน้มสูงขึ้น จากช่วงที่ ๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหยิบหนังสือคัดเลือกประเภทสารคดีมาใช้ในห้องสมุด

^๑Borgwardt, Library Display, p. 126.

พบว่า จำนวนครั้งโดยเฉลี่ยต่อวัน ที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกประเภทสารคดีมาใช้ใน ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ซึ่งอาจเป็นเพราะ โดยปกติแล้วคนส่วนใหญ่ที่ใช้ห้องสมุดประชาชนไม่สนใจหนังสือ ประเภทสารคดี แต่เมื่อมีการนำหนังสือประเภทสารคดีออกมาจากชั้นหนังสือปกติ และ จัดแสดงไว้ในบริเวณที่จัดแสดง ที่สะดวกตาพอสมควร จึงทำให้หนังสือสารคดีเหล่านี้ ได้รับความสนใจจากผู้ใช้ห้องสมุดมากขึ้น และเนื่องจากห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ คือ ห้องสมุด ประชาชนลุมพินี ตั้งอยู่ในสวนสาธารณะ ซึ่งมีผู้คนทั่วไปจากที่ต่าง ๆ เข้ามาเที่ยวและพักผ่อน จึงอาจเป็นไปได้ที่บุคคลเหล่านี้จะเข้ามาในห้องสมุด และเห็นหนังสือที่จัดแสดงไว้ใกล้ประตู ทางเข้า-ออก จึงเกิดความสนใจและหยิบมาอ่านในห้องสมุด โดยที่ไม่ได้ยืมกลับไปเพราะ ไม่ได้เป็นสมาชิกของห้องสมุดแห่งนี้ จึงทำให้จำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกประเภท สารคดีมาใช้ในห้องสมุด ในช่วงที่ ๑ และช่วงที่ ๒ แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในเชิงสถิติ- ศาสตร์ แต่สำหรับหนังสือคัดเลือกประเภทนวนิยาย มีจำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก และ จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม ในช่วงที่ ๒ กลับมีแนวโน้มลดลงจากช่วงที่ ๑ อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่า การหยิบหนังสือคัดเลือกประเภทนวนิยายมาใช้ในห้องสมุดในช่วงที่ ๒ มีแนวโน้ม สูงขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลเดียวกับข้างต้น คือ ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกห้องสมุด สำหรับห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง คือ ห้องสมุด ประชาชนปทุมวัน พบว่า จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืมทั้งประเภท นวนิยายและสารคดี และจำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือก ประเภทสารคดี ในช่วง ที่ ๒ มี แนวโน้มสูงกว่าช่วงที่ ๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก ในช่วง ที่ ๒ สูงกว่าช่วงที่ ๑ อย่างเห็นได้ชัดในเชิงสถิติศาสตร์ แต่สำหรับจำนวนครั้งที่มีการหยิบ หนังสือคัดเลือกประเภทนวนิยายมาใช้ในห้องสมุดประชาชนขนาดกลางกลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากว่า ห้องสมุดประชาชนขนาดกลางไม่ได้ตั้งอยู่ในที่ที่คนทั่ว ๆ ไปจะ มองเห็นได้ชัด ดังนั้น ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนขนาดกลางส่วนใหญ่จึงอาจเป็นสมาชิกของ ห้องสมุด ซึ่งมาใช้ห้องสมุดเป็นประจำ จึงมีแนวโน้มที่จะยืมกลับไปอ่านที่บ้านมากกว่าที่จะ หยิบมานั่งอ่านในห้องสมุด ซึ่งมีบริเวณที่นั่งอ่านน้อยคือมีเพียงประมาณ ๓๐ ที่นั่ง ส่วน ห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก คือ ห้องสมุดประชาชนบางเขน เฉพาะหนังสือคัดเลือก

ประเภทสารคดีเท่านั้นที่มีจำนวนผู้ยืม จำนวนหนังสือที่ยืม และจำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกมาใช้ในห้องสมุดในช่วงที่ ๒ มีแนวโน้มสูงกว่าในช่วงที่ ๑ แต่สำหรับหนังสือประเภทนวนิยายกลับมีแนวโน้มลดลงจากช่วงที่ ๑ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะ ผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนขนาด เล็กที่ชอบอ่านหนังสือประเภทนวนิยายเป็นประจำจำกัดอยู่แต่เฉพาะคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเคยชินกับการหยิบหนังสือนวนิยายเล่มที่ตนชอบจากชั้นหนังสือปกติ ดังนั้นเมื่อมีการนำหนังสือนวนิยายเหล่านี้มาจัดแสดงในชั้นจัดแสดง จึงทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดเหล่านี้ไม่สามารถหาหนังสือนวนิยายที่เคยอ่านได้ ประกอบกับผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนบางเขน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา (ร้อยละ ๔๔.๕๖) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสนใจหนังสือประเภทสารคดีมากกว่านวนิยาย จึงทำให้ จำนวนผู้ยืมหนังสือคัดเลือก จำนวนหนังสือคัดเลือกที่ยืม และจำนวนครั้งที่มีการหยิบหนังสือคัดเลือกประเภทนวนิยายมาใช้ในห้องสมุดประชาชนบางเขน มีแนวโน้มลดลง

จากผลการวิจัยมีข้อที่น่าสังเกต คือ ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกส่วนใหญ่จากห้องสมุดประชาชนทั้ง ๓ ขนาด รวมกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง และขนาดเล็ก เป็นผู้ที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกห้องสมุด ๑-๔ เดือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ที่เป็นสมาชิกห้องสมุดในระยะ ๑-๔ เดือน ยังไม่คุ้นเคยกับหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด จึงมีความสนใจที่จะยืมหนังสือที่จัดแสดงไว้ไปอ่าน ขณะที่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกที่เป็นสมาชิกห้องสมุดนานกว่า ๑๒ เดือนขึ้นไป คิดเป็นจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้ที่เป็นสมาชิกห้องสมุดนานกว่า ๑๒ เดือนขึ้นไป คุ้นเคยกับหนังสือของห้องสมุด รวมทั้งหนังสือที่นำไปจัดแสดงจึงไม่มีความสนใจที่จะยืมไปอ่าน ดังนั้น ห้องสมุดควรพิจารณาและจัดหาหนังสือเพิ่ม เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดกลุ่มนี้ มีข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ประเภทของการจัดแสดงหนังสือ ซึ่งเป็นการรวบรวมหนังสือมาจากสิ่งเดียว เช่น ผู้แต่งคนเดียว สาขาวิชาเดียว และสำนักพิมพ์เดียว ได้รับความสนใจน้อยกว่าผู้ยืมหนังสือคัดเลือก (ยกเว้น การจัดแสดงหนังสือภายใต้หัวเรื่องใดหัวเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องบุคคลหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน) ดังนั้นในการจัดแสดงหนังสือ ห้องสมุดอาจคัดเลือกหนังสือจากหลาย ๆ สิ่ง เช่น หนังสือที่น่าสนใจจากหลาย ๆ สาขา หนังสือแยกประเภทนวนิยายหรือสารคดี หนังสือหายาก หรือหนังสือใหม่

ข้อเสนอแนะในการจัดแสดงหนังสือของห้องสมุดขนาดต่าง ๆ

จากการศึกษาผลการจัดแสดงหนังสือที่มีต่อการยืมหนังสือในห้องสมุดประชาชน โดยแบ่งห้องสมุดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขนาด คือ ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดแสดงหนังสือของ ห้องสมุดประชาชนขนาดต่าง ๆ ดังนี้

ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่

จากแบบสอบถามที่แจกแก่ผู้ยืมหนังสือคัดเลือกจากห้องสมุดประชาชนลุมพินี พอที่จะนำมาสรุปเป็นแนวทางในการจัดแสดงหนังสือของห้องสมุดประชาชนลุมพินี หรือห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ ได้ดังนี้คือ ห้องสมุดควรมีการจัดแสดงหนังสืออย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง หรือสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และควรมีระยะเวลาในการจัดแสดงหนังสือนานครั้งละ ๑ สัปดาห์ โดยจำนวนหนังสือที่จะนำมาจัดแสดง ควรมีจำนวนครั้งละประมาณ ๒๖-๕๐ เล่ม ซึ่งอาจจะเป็นการยากที่บรรณารักษ์จะสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดได้ เพราะห้องสมุดมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่จำกัด และข้อเสนอแนะดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สเตฟาณี บอร์กเวิร์ต (Stephanie Borgwardt) ซึ่งได้เสนอแนะว่า ในการจัดแสดงหนังสือครั้งละ ๕๐-๖๐ เล่ม ควรขยายเวลาในการจัดแสดงหนังสือออกเป็นไม่น้อยกว่า ๒ สัปดาห์* ในการนำหนังสือออกแสดงควรมีหนังสือมาจัดแสดงทั้งเล่ม พร้อมทั้งมีคำอธิบายและคำวิจารณ์ หนังสือที่จะนำมาจัดแสดงควรเป็นหนังสือประเภทสารคดีมากกว่า ประเภทนวนิยาย โดยคัดเลือกจากหนังสือที่น่าสนใจจากหลาย ๆ สาขา หนังสือใหม่ และหนังสือหายาก ที่เหมาะกับผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นหญิงและชาย ซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๓๕ ปี และที่มีการศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาขึ้นไป นอกจากนี้ ในการจัดแสดงควรมีการตกแต่งประดับประดาบริเวณที่จัดแสดงพอสมควร และก่อนที่จะมีการจัดแสดงหนังสือ ห้องสมุดควรประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบล่วงหน้าประมาณ ๑ สัปดาห์

*ดูรายละเอียดหน้า ๒๔ ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ห้องสมุดประชาชนขนาดกลาง

สำหรับห้องสมุดประชาชนขนาดกลางสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการจัดแสดงหนังสือ คือ ห้องสมุดควรจัดแสดงหนังสือ เดือนละ ๑ ครั้ง มีระยะเวลาในการจัดแสดงแต่ละครั้งนาน ๑ เดือน โดยมีจำนวนหนังสือที่จะนำมาจัดแสดงครั้งละประมาณ ๒๖-๔๐ เล่ม โดยคัดเลือกหนังสือที่น่าสนใจจากหลาย ๆ สาขา ทั้งประเภทนวนิยายและสารคดี และควรเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงมากกว่าหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ชาย ซึ่งมีอายุระหว่าง ๒๐-๓๔ ปี และมีการศึกษาดังแต่ระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาขึ้นไป ส่วนการนำเสนอการจัดแสดง ควรจัดแสดงหนังสือทั้งเล่มหรืออาจจัดแสดงเฉพาะปกหนังสือพร้อมทั้งมีคำอธิบายและคำวิจารณ์ สำหรับบริเวณจัดแสดงควรมีการตกแต่งประดับประดาพอสมควร และห้องสมุดควรแจ้งให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบเกี่ยวกับการจัดแสดงก่อนประมาณ ๑-๒ สัปดาห์ ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นสิ่งที่บรรณารักษ์อาจจะสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดได้

ห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก

จากผลการทดลองและจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดแสดงหนังสือจากห้องสมุดประชาชนบางเขน ซึ่งเป็นห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก สามารถใช้เป็นแนวทางที่จะเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดแสดงหนังสือ ดังนี้คือ ห้องสมุดควรจัดแสดงหนังสือเดือนละครั้ง และจัดแสดงไว้ครั้งละนาน ๑ เดือน ซึ่งเป็นเวลานานพอที่บรรณารักษ์จะมีโอกาสเตรียมการจัดแสดงครั้งต่อไปได้ จำนวนหนังสือที่จะใช้ในการจัดแสดงควรเป็นครั้งละประมาณ ๒๖-๔๐ เล่ม ในการจัดแสดงอาจจัดแสดงแยกประเภทหนังสือนวนิยาย และสารคดี หรืออาจจัดแสดงหนังสือที่น่าสนใจจากหลาย ๆ สาขา แต่ควรเน้นการจัดแสดงหนังสือประเภทสารคดีมากกว่าประเภทนวนิยาย และควรเป็นหนังสือที่เหมาะสมกับผู้หญิงมากกว่าหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ชาย และสำหรับผู้ที่มีอายุ ๒๐-๓๔ ปี ซึ่งมีการศึกษาดังแต่ระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาขึ้นไป ในการนำเสนอการจัดแสดงอาจจัดแสดงหนังสือทั้งเล่ม และอาจเพิ่มคำอธิบายและคำวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือเหล่านั้น หรืออาจจัดเฉพาะปกหนังสือขึ้นแสดงพร้อมทั้งมีคำอธิบายและคำวิจารณ์ เมื่อนำหนังสือขึ้นจัดแสดงแล้ว ควรมีการตกแต่งประดับประดาบริเวณที่จัดแสดงพอสมควร และก่อนหน้าที่จะมีการจัดแสดงหนังสือประมาณ ๑-๒ สัปดาห์ ห้องสมุดควรประกาศให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบเกี่ยวกับการจัดแสดงครั้งนั้น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. จากสาเหตุสำคัญบางประการที่ทำให้ไม่อาจสรุปผลการวิจัยได้ว่า เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังได้กล่าวมาแล้วในหน้า ๑๐๓ ดังนั้นในการศึกษาผลของการจัดแสดงหนังสือต่อการยืมหนังสือครั้งต่อไป จึงควรมีการตกแต่งประดับประดาบริเวณที่จัดแสดงพอสมควร โดยอาจใช้ภาพเขียน ภาพถ่าย หุ่นจำลอง โมบาย กระจกสะท้อนเป็นรูปต่าง ๆ ของเล่น หรือริบิ้น จะเป็นการช่วยให้การจัดแสดงดูมีชีวิตชีวา และสะดุดตาขึ้น นอกจากนี้ ก่อนที่จะมีการจัดแสดง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้อห้องสมุดทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดแสดงประมาณ ๑-๒ สัปดาห์

๒. ควรจะได้มีการทดลองจัดแสดงหนังสือในห้องสมุดประเภทอื่น ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย หรือห้องสมุดเฉพาะ เพื่อส่งเสริมและชักชวนให้ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ เห็นประโยชน์ของการจัดแสดงหนังสือและเพื่อจะได้มีการนำทรัพยากรของห้องสมุดไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย